

Maurice Godelier

**TOPLUMSAL YAŞAMIN
TEMELLERİ**

Türkçe Söyleyen

Ayris Taban

HERETİK

TOPLUMSAL YAŞAMIN TEMELLERİ

Maurice Godelier

Fondamentaux de la vie sociale

©CNRS Editions, 2019

Heretik Yayınları: 103 Antropoloji Serisi: 3

ISBN: 978-605-9436-69-4

©2022 Heretik Basın Yayın

Tüm hakları saklıdır. Yayıncı izni olmadan kısmen de olsa fotokopi, film, vb. elektronik ve mekanik yöntemlerle çoğaltılamaz.

1. Baskı: Ekim 2022, Ankara

Türkçe Söyleyen: Ayris Taban

Yayına Hazırlayan: Levent Ünsaldı

Redaksiyon: Levent Ünsaldı

Sayfa Düzeni ve Kapak: Ali İmren

Kapak Görseli: Paul Gauguin, 1897-1898, *“Nereden Geliyoruz? Biz Neyiz? Nereye Gidiyoruz?”*, Museum of Fine Arts, Boston, ABD.

Heretik Basın Yayın ve Organizasyon Tic. Ltd. Şti.

Aziziye Mahallesi, Kuloğlu Sok. 15/2, Çankaya, Ankara

Tel: +90 (312) 418 52 00 • Faks: +90 (312) 418 50 00

Sertifika No: 41952

İnternet Sitesi: heretik.com.tr

Twitter: twitter.com/heretikyayin

Instagram: instagram.com/heretikyayin

E-mail: info@heretik.com.tr

Bizim Büro Basım Evi Yayın ve Dağ. Hiz. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Zübeyde Hanım Mah. Sedef Cad. 6/A Altındağ/Ankara

Sertifika No: 42488

İÇİNDEKİLER

Giriş..... 7

Birinci Bölüm

Toplumsal İlişkiler 11

İkinci Bölüm

Varoluşun Beş Önkoşulu: İnsan Doğası Var Mıdır? 17

Üçüncü Bölüm

Akrabalık Sistemleri 27

Dördüncü Bölüm

Armağan..... 43

Beşinci Bölüm

Ölüm 47

Altıncı Bölüm

İngesel..... 55

Sonuç..... 61

Giriş

CNRS¹ yayınlarının *Les Grandes Voix de la Recherche*² koleksiyonu bana eğitim ve araştırma yıllarıma geri dönme ve kanımca her biri antropolojide birer keşif olarak değerlendirilebilecek ve kendi disiplinimin ötesinde ilgi uyandırabilecek sonuçların bir tür dökümünü çıkartmayı deneme olanağı sağladı. Tüm sosyal bilim disiplinlerinin ortak nesnesi, insanlığı kendi içindeki çeşitliliğiyle ve yaşamın ortak unsurlarıyla beraber kavramaktır. İnsanlığı anlamanın yolu, tüm sosyal bilim dallarını seferber etmeyi gerektirir.

Ecole normale supérieure'de felsefe yeterliliğimi almamı müteakip, o zamanlar sosyoloji sertifikası da içeren bir felsefe lisansı, bir psikoloji lisansı, modern edebiyat dalında bir lisans yaptıktan sonra ve devamında, insan beynini incelemek üzere Profesör Soullairac'ın gözetiminde Tıp Fakültesinde geçirdiğim bir yılın ardından "Ekonomik Araştırmalar ve Programlama Merkezi"nde bir yıl geçirdim. Bu merkez, kapitalist tipte bir piyasa ekonomisi ya da sosyalist tipte bir planlı ekonomi üzerine matematik modellemeler yapmaya odaklı bir merkezdi. Charles de Gaulle bu kurumu Planlama Komisyonuna³ personel temin edebilmek için kurmuştu.

1 Türkçe Söyleyen Notu [T.S.N.]: CNRS: *Centre national de la recherche scientifique* (Ulusal Bilimsel Araştırma Merkezi).

2 T.S.N.: Bilimsel Araştırmanın Büyük İsimleri.

3 T.S.N.: *Commissariat général du Plan*: 1946 yılında kurulan bu

Burada geçirdiğim bir yıldan büyük keyif aldım, matematikçilerle çalışmak beni bu yönde devam etmemeye ikna etmiş olsa da. Üstelik matematikte çok da iyi olduğum söylenemez, maalesef çok fazla hesaplama hatası yapıyordum. Ekonomik Programlamalar Merkezinde geçirdiğim bu bir sene beni çok sayıda iktisatçıyı okumaya yöneltti. O zamanlar tamamını okuyup bitirdiğim Marx'ın *Kapital*'inin yanı sıra (ki bu yaklaşık 7 ayımı almıştı), Keynes ve birçok matematikçi iktisatçının çalışmalarını okudum. Ancak ekonomik ilişkilere dair bu yaklaşımlar sadece soyut modeller üretmekle sınırlıydı. Oysa başka bir seviyede yürütülmesi gereken somut çalışmaların gerekliliğini hızlıca fark ettim. Benim isteğim, gömülü biçimde mevcudiyetini koruyan ve kapitalizme tabi farklı "ekonomik sistemleri" karşılaştırmaktı. Sonrasında, Anglosakson ülkelerde oldukça gelişkin olan ancak Fransa'da henüz o kadar varlık göstermeyen iktisat antropolojisini keşfettim. Fransa'da o zamanlar bu alandaki tek uzman Claude Meillassoux'ydu, ki o da bu dalı ABD'de keşfetmişti.

Entelektüel anlamda bir kez daha göç etmem gerektiği sonucuna vardım: Felsefeden ekonomiye geçmiştim, şimdi de ekonomiden antropolojiye geçmem gerekiyordu.

O dönemde *Kapital*'in yöntemi ve yapıları üzerine üç makale yazmıştım. Bu makaleleri o zamanlar tanımadığım Lévi-Strauss'a yolladım. Bana teşekkür etmek için kısa bir not gönderdi ve çok bilinmemesine rağmen felsefe yeterliliğini [*agrégation*] verdikten sonra kendi yüksek lisans tezini

kurum, Fransa'nın karma bir ekonomik model tatbik ettiği bir dönemde orta-uzun vadeli planlar hazırlamakla görevlendirilmişti. Türkiye'deki muadili: Devlet Planlama Teşkilatı (DPT).

Kapital üzerine yaptığını söyledi. Bu sayede, Fernand Braudel'in yanında araştırma koordinatörlüğü yaptıktan sonra kendimi şaşkınlık ve mutluluk içinde Claude Lévi Strauss'un yanında asistan olarak çalışırken buldum. Artık *Collège de France*'ın Sosyal Antropoloji Laboratuvarının bir üyesiydim.

Bir antropolog, saha çalışmalarıyla var olur. Saha çalışması yapmayan bir antropolog, filozoftur. Böylelikle Unesco tarafından, iktisadi planlamanın kırsal topluluklar üzerindeki etkilerini çalışmak üzere, daha henüz bağımsızlığını kazanmış olan Mali'ye bir seneliğine gönderildim. O zamanlar Mali, Modibo Keita ve Afrika Demokratik Birliği tarafından yönetiliyordu. Oraya giderken oldukça istekliydim. Malililer yeni bir yol, sosyalist bir kalkınma yolu seçmişti. Bir yıl boyunca sık sık Planlama Bakanı ile görüşmeye çalıştım. Ülkede bir İktisadi Planlama Bakanı ve planlama ekipleri vardı fakat ortada bir plan yoktu! Belki de bunun için henüz çok erkendi. O dönem boyunca ABD'de iktisat antropolojisi üzerine yayımlanmış ve bana ileride çok faydalı olacak 42 kilo ağırlığında kitap ve makale fotokopisi okudum.

Mali'den döner dönmez, Lévi-Strauss'u ve Güney Amerika toplumları üzerine uzun süre çalışmış olan Alfred Métraux'yu Mali'de herhangi bir saha çalışması yürütmediğim hususunda bilgilendirdim. O dönemler 60 yaşında olan Métraux bana şöyle dedi: "Neden Bolivya'ya gidip gençken benim ilk araştırmalarımı yürüttüğüm sahayı yeniden çalışmıyorsunuz?" Böylece bu yönde ilk hazırlıklara giriştik. İki ay boyunca Alfred Métraux'yla sürdürdüğüm dostça sohbet ve karşılaşmaların sonunda işin hazırlık kısmını tamamladık. Bir Çarşamba günü öğleden sonra Métraux'nun yanın-

dan ayrıldım. Ertesi gün, onun yanından ayrılmamın hemen ardından intihar ettiğini öğrendim. Bagneux mezarlığındaki cenazesinde, bana bundan sonra ne yapacağımı soran Lévi-Strauss ile beraberdim. Hiçbir fikrim yoktu. O da bana şöyle dedi: “Artık antropolojinin cenneti Papua Yeni Gine.”

Patronunuzdan gelen bir teklife hayır diyemezsiniz! Sonrasında Yeni Gine üzerine birçok okuma yaptım ve en az iki yıl sahada kalmaya karar verdim. Bu nedenle CNRS’e naklim gerçekleşti zira böylesine uzun bir saha çalışmasının masraflarını karşılayabilecek tek kurum oydu.

Böylece önce üç yıl boyunca, 1966-69 arasında kesin-tisiz biçimde sahada araştırmalarımı sürdürdüm. 1969-1988 arasında ise Yeni Gine’ye birçok kez gidip geldim. Bu, toplamda, Yeni Gine’nin iç kesimlerindeki küçük bir kabile içerisinde gerçekleştirilmiş yaklaşık yedi yıllık bir gözlem birikimi demektir.